

Paratuberkulos Nöt 2021

Kontrollprogram för nötkreatur

Bakgrund

Sverige har ett unikt gott läge när det gäller frånvaro av sjukdomen paratuberkulos, en tarmsjukdom som annars är vanligt förekommande i stora delar av världen. Sjukdomen orsakas av bakterien *Mycobacterium avium* sp *paratuberculosis* som drabbar nötkreatur, får och andra idisslare. Sjukdomsförloppet är långsamt och det infekterade djuret sprider smitta under lång tid innan det utvecklar symptom såsom diarré och avmagring. Förutom djurlidande för sjukdomen med sig produktionsnedsättningar både i form av minskad tillväxt och minskad mjölkproduktion. När ett djur väl fått symptom leder sjukdomen till döden inom några månader och sjukdomen går inte att behandla. Det långsamma, osynliga sjukdomsförloppet före symptomdebut gör paratuberkulos till en komplicerad sjukdom då ett infekterat djur riskerar att sprida smittan under lång tid innan sjukdomen upptäcks. När de sjuka djuren upptäcks har smittspridningen i allmänhet gått så långt att en stor andel av djuren i besättningen är smittade. Kontrollprogrammet för paratuberkulos hos nötkreatur startades upp 1998 efter ett omfattande smittspårnings- och bekämpningsarbete genomförts efter att sjukdomen upptäckts hos en importerad tjur. Syftet med kontrollprogrammet är att kunna erbjuda försäljning med paratuberkuloskontrollerade avelsdjur.

Gård & Djurhälsan är huvudman för kontrollprogrammet som har utvecklats efterhand och har varit treårigt sedan 2011. Under 2020 har en översyn av programmets utformning och provtagningsmodell genomförts vilket resulterat i att programmet från och med 2021 övergått till att vara 2-årigt. I det 2-åriga programmet analyseras blodprover för att upptäcka eventuell smitta. Vid negativt prov tilldelas efter första provtagningen B-status och efter andra negativa provtagningen A-status. Vid eventuellt positiva blodprover görs en ny provtagning i besättningen då träckprover samlas in. Efter att A-status uppnåtts provtas sedan besättningarna via obduktion vid självdöda eller avlivade djur där inte paratuberkulos kan uteslutas.

Besättningar inom kontrollprogrammet kan endast köpa in djur från besättningar med motsvarande eller högre status. Detta gäller även vid inköp av djur från utlandet, vilket innebär att programmet minskar risken för att paratuberkulos åter ska introduceras till Sverige. Djurkontaktarna kontrolleras genom att besättningarna årligen skickar in en djurägarförsäkran till huvudmannen. I djurägarförsäkran redovisas inköpta och sålda djur.

Resultat

Anslutningsgraden till kontrollprogrammet för paratuberkulos är god och programmet värderas högt av uppfödare av avelsdjur av kötttras. Knappt 95 % av de 464 besättningarna anslutna till programmet 2021 har A –status.

Diskussion

Sedan Sverige för två år sedan beslutade att intensifiera övervakningen av paratuberkulos, även i besättningar utanför kontrollprogrammet, för att kunna fastslå en sjukdomsstatus, har nära 10.000 prover analyserats från olika besättningar med nötkreatur i hela Sverige. Hittills har inga fall av sjukdomen upptäckts och vi kan gentemot EU och övriga världen visa att vi har en dokumenterat god status när det gäller frånvaro av sjukdomen paratuberkulos.

Övervakningen kommer att fortsätta framöver med målsättningen att med 99% säkerhet kunna bevisa att sjukdomsförekomsten i Sverige är mindre än 5%, vilket kan likställas med nationell frihet. Därmed är också slutdatumet för det frivilliga kontrollprogrammet för paratuberkulos satt. 2024 kommer alla svenska besättningar kunna räknas som fria och därmed finns det inte längre anledning ett separat kontrollera sjukdomen genom ett kontrollprogram. Det är ett fantastiskt och världsunikt resultat som vi nu har inom räckhåll.

Tills vi når vårt mål fortsätter dock kontrollprogrammet och dess regelverk gälla som tidigare. Däremot kommer 2022 vara sista året som programmet kommer att nyansluta besättningar.

De besättningar som genom åren anslutit sig till det frivilliga kontrollprogrammet för paratuberkulos har utgjort grundförutsättningen för att kunna hålla Sverige fritt från sjukdomen.